

An Overview of the Learning Plan Model Considered in the Internship Curriculum of Farhangian University

H. Garmabi^{*1}, S. Sadi², A. Tahernejad³

1. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran Iran (Corresponding Author).

2. Instructor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran Iran

3. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran Iran

Abstract

Keywords:

learning Plan,
Curriculum,
Internship,
Farhangian University.

Corresponding Author:

h.garmabi@cfu.ac.ir

Received:

15/10/2024

Accepted:

18/12/2024

Publisher:

Farhangian University

© The Author(s).

Article type:

Research Article

Objectives: In the Iranian teacher training system (Farhangian University), teaching during the internship period is foreseen as one of the activities in internships 2, 3, and 4 in the form of teaching to small groups to teaching to the whole class. The present study sought to explain why, what, and how to develop a learning plan in the internship curriculum of Farhangian University.

Methods: This study is an applied research of the type of descriptive and qualitative studies. In this regard, the researchers first collected the necessary information through a library study and also a survey method. Then, using the speculative essay research method as a qualitative method, they tried to investigate and explain the logic, what, and how to develop a learning plan by interns to teach in schools. Given the qualitative nature of the research, the peer review strategy was used to verify the findings.

Findings: The results of the study explain the model and pattern of the learning plan intended by Farhangian University, in which the different parts of that pattern are explained separately. Teacher students can refer to to develop appropriate learning plans.

Conclusion: The learning plan model considered for internship at Farhangian University is limited to the React strategy. Therefore, it is suggested that Farhangian University seek to provide a learning plan model that can be used for all disciplines and with an open and flexible framework so that interns can develop learning plans with teaching models other than the React strategy.

Citation (APA): Garmabi, H., Sadi, S. & Tahernejad, A. (2025). An Overview of the Learning Plan Model Considered in the Internship Curriculum of Farhangian University. *Internship Studies in Teacher Training*, 2(2), 49-59.

DOI: 10.48310/istt.2024.17408.1108

مروری بر مدل طرح یادگیری مدنظر برنامه درسی کارورزی دانشگاه فرهنگیان

حسن‌علی گرمابی*^۱، صادق سعدی^۲، علیرضا طاهرنژاد^۳

۱. استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان (نویسنده مسئول).

۲. مربی گروه علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان.

۳. استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان.

چکیده

کلیدواژه‌ها: طرح یادگیری، برنامه درسی، کارورزی، دانشگاه فرهنگیان.
اهداف: در نظام آموزشی تربیت‌معلم ایران (دانشگاه فرهنگیان) تدریس در دوره کارورزی به‌عنوان یکی از فعالیت‌ها در کارورزی ۲، ۳ و ۴ در قالب تدریس به گروه‌های کوچک تا تدریس به کل کلاس، پیش‌بینی شده است. مطالعه حاضر به دنبال تبیین چرایی، چستی و چگونگی تدوین طرح یادگیری در برنامه درسی کارورزی دانشگاه فرهنگیان بوده است.

رایانامه: h.garmabi@cfu.ac.ir
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۲۴
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۲۸
روش‌ها: این مطالعه یک پژوهش کاربردی از نوع مطالعات توصیفی و کیفی است در این راستا پژوهشگران ابتدا از طریق مطالعه کتابخانه‌ای و همچنین روش پیمایشی (انجام مصاحبه) اطلاعات لازم را جمع‌آوری سپس با روش جستار نظرورانه به‌عنوان یک روش کیفی کوشیده‌اند منطق، چستی و چگونگی تدوین طرح یادگیری توسط کارورزان برای انجام تدریس در مدارس را جستارپردازی و تبیین نمایند. با عنایت به کیفی بودن پژوهش برای تأیید پذیری یافته‌ها از راهبرد مرور همکاران استفاده شده است.

یافته‌ها: نتایج پژوهش تبیین مدل و الگوی طرح یادگیری موردنظر دانشگاه فرهنگیان است که در آن قسمت‌های مختلف آن الگو به تفکیک تشریح شده است؛ که استادان و معلمان راهنمای کارورزی و دانشجومعلم با مراجعه به آن می‌توانند نسبت به تدوین طرح‌های یادگیری مناسب اقدام نمایند.

نتیجه‌گیری: مدل طرح یادگیری مدنظر کارورزی دانشگاه فرهنگیان محدود به راهبرد React بوده از این رو پیشنهاد می‌گردد دانشگاه فرهنگیان به دنبال ارائه مدل طرح یادگیری قابل‌استفاده برای همه‌ی رشته‌ها و با چهارچوب باز و انعطاف‌پذیر باشد که کارورزان بتوانند با الگوهای تدریس دیگری به‌جز راهبرد React نیز به تدوین طرح‌های یادگیری بپردازند.

استناد به این مقاله: گرمابی، حسن‌علی؛ سعدی، صادق و طاهرنژاد، علیرضا. (۱۴۰۳). مروری بر مدل طرح یادگیری مدنظر برنامه درسی کارورزی دانشگاه فرهنگیان. *تجارب معلمي و مطالعات کارورزی*، ۲(۲)، ۴۹-۵۹.

DOI: 10.48310/istt.2024.17408.1108

مقدمه

نظام‌های آموزشی تربیت‌معلم در کشورهای جهان برای ایفای اثربخش مأموریت ذاتی خودشان برنامه‌های درسی متنوعی را طراحی تدوین و اجرا می‌نمایند. تنوع این برنامه درسی برخاسته از شایستگی‌های گوناگونی است که یک فرد برای احراز صلاحیت حرفه‌ای معلمی بدان‌ها نیاز دارد. اینکه معلم به چه شایستگی‌هایی نیاز دارد صاحب‌نظران کوشیده‌اند بدان پاسخ دهند. برای مثال عبا‌باف، فراس‌ت خواه و قدوسی (۲۰۱۹) در پژوهشی شایستگی‌های معلمی را از منظر کنشگران تعلیم و تربیت شامل دانش نظری، دانش عملی، نگاه توحیدی و زیباشناختی، باورهای حرفه‌ای، فردی و فراشایستگی‌ها شناسایی کرده‌اند. در سند طراحی کلان (معماری) برنامه درسی تربیت‌معلم احمدی و موسی‌پور (۲۰۱۶) شایستگی‌های کلیدی معلمی شامل شایستگی‌های معطوف به دانش موضوعی، شایستگی معطوف به دانش تربیتی، شایستگی معطوف به عمل تربیتی و شایستگی معطوف به دانش عمومی دانسته شده است. یا شولمن^۱ (۱۹۸۶) در این راستا بر تفکیک سه نوع دانش محتوای موضوعی^۲، محتوای تربیتی^۳ و دانش برنامه درسی^۴ تأکید می‌کند. بدیهی است تحقق این شایستگی‌ها نیازمند پیش‌بینی برنامه‌های درسی برای هرکدام از آن‌ها است.

بخشی از نظام آموزشی تربیت‌معلم ایران که در دانشگاه فرهنگیان وجود دارد تربیت نیروی انسانی موردنیاز دوره‌های تحصیلی ابتدایی، متوسطه‌ی اول و شاخه نظری متوسطه‌ی دوم، بر عهده دارد. نظر به اینکه مطابق دیدگاه برخی صاحب‌نظران همچون شولمن (۱۹۸۶) شایستگی‌های متعددی همچون شایستگی‌های عمومی، تربیتی، موضوعی و موضوعی-تربیتی برای معلمی موردنیاز است در برنامه درسی کلان دانشگاه فرهنگیان احمدی و موسی‌پور (۲۰۱۶) نیز برنامه‌های درسی متناظر آن شایستگی‌ها پیش‌بینی شده و هرکدام از برنامه‌های درسی تدوین‌شده در نظام آموزشی تربیت‌معلم واجد اهمیت خاصی هستند؛ لیکن در این میان برنامه درسی کارورزی که در چهارچوب برنامه‌های درسی معطوف به شایستگی‌های موضوعی-تربیتی بوده (شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی^۵، ۲۰۲۰؛ صحبت‌لو، ۲۰۱۹) و به دنبال فراهم ساختن فرصت به‌کارگیری و تمرین دانش تئوری در دنیای عمل مدرسه است اهمیت مضاعفی دارد. به همین سبب کارورزی با استعاره‌های فراوانی همچون قلب برنامه درسی تربیت‌معلم (موسسه ملی آموزش، سنگاپور^۶، ۲۰۲۳:۱۷) محور و ستون فقرات برنامه‌های درسی تربیت‌معلم (سفرنوده و همکاران، ۲۰۱۹:۱۵۲) و شاه‌کلید برنامه درسی تربیت‌معلم (احمدی و موسی‌پور، ۲۰۱۶) همراه بوده است.

کارورزی میدان کاربست تئوری‌های پداگوژیکی و همچنین خلق و آزمایش ایده‌ها و راهبردهای پداگوژیکی است. در دوره کارورزی دانش‌جو معلم را درگیر موقعیت تدریس در کلاس درس می‌کند و برنامه درسی تربیت‌معلم را با بافت مدرسه پیوند می‌زند (میچوس^۷ و همکاران، ۲۰۲۲). تحقق این امر مستلزم پیش‌بینی و اجرای طرح‌های یادگیری و طرح درس‌ها است. از طریق تدوین و ارزشیابی طرح‌های یادگیری است که دانش‌جو معلم تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی مبتنی بر دانش‌های تئوری که در دانشگاه‌ها کسب نموده است را تجربه می‌نماید. در این راستا در برنامه درسی کارورزی نظام‌های تربیت‌معلم کشورهای مختلف جهان چنین فعالیتی

1. Sholman

2. Matter Content Knowledge

3. Pedagogical Content Knowledge

4. Curricular Knowledge

5. Higher Education Planning Council

6. National Institute of Education, Singapore

7. Michos

برای دانشجوی معلمان پیش‌بینی شده است. برای مثال در برنامه درسی کارورزی نظام تربیت‌معلم کشور سنگاپور، برنامه تدریس عملی ۱ و ۲ در کارورزی پیش‌بینی شده است. تدریس عملی ۱ سومین دوره از چهار دوره کارورزی و تجربه حضور دانشجوی معلمان در مدرسه محسوب می‌شود. حضور ۵ هفته‌ای در مدرسه در این دوره، فرصتی است که به دانشجوی معلمان کمک می‌کند تا صلاحیت‌های اولیه تدریس را کسب کنند و در نهایت به‌طور مستقل تدریس نمایند و اصول تدریس و یادگیری را در کلاس درس اجرا و پیاده‌سازی کنند؛ یا در تدریس عملی ۲ دانشجوی معلمان فرصت خواهند یافت تا در همه عرصه‌های مدرسه مشارکت فعال داشته باشند. آن‌ها به واسطه تدریس کامل دروس در کلاس درس، مسئولیت‌های تدریس و اداره کامل درس را بر عهده می‌گیرند به‌واسطه این تجارب دانشجوی معلمان می‌آموزند تا میان نظریه‌ها و عمل ارتباط برقرار کنند و درک و مهارت لازم برای تدریس کارآمد را در موقعیت‌های مختلف کلاس درس فراگیرند (موسسه ملی آموزش، سنگاپور، ۲۰۲۳). در برنامه درسی کارورزی فنلاند که شامل دو کارورزی ۱ و ۲ است در هر دو کارورزی ۱ و ۲، برنامه‌ریزی تدریس، تدریس به‌صورت گروهی و انفرادی و همچنین پژوهش در راستای برنامه‌ریزی برای تدریس پیش‌بینی شده است (ملک زاده و کاظمی، ۲۰۲۳). یا در برنامه درسی کارورزی استرالیا که ۵ دوره کارورزی پیش‌بینی شده تدریس در همه کارورزی‌های ۱ تا ۵، به‌عنوان یک فعالیت محوری برای دانشجوی معلمان پیش‌بینی شده است (ملکی و همکاران، ۲۰۲۰). فعالیت‌های درس کارورزی برای دانشجویان تربیت‌معلم انگلستان شامل مواردی از جمله: برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی و توسعه آن‌ها، تدریس عملی موفقیت‌آمیز در کلاس‌های آموزشی، استفاده از راهبردهای تدریس و یادگیری و توسعه و ارتقا آن‌ها و در نهایت ارزیابی از فعالیت‌های عملی است (نادری، ۲۰۲۱). اگرچه مقایسه‌ی کارورزی نظام تربیت‌معلم کشورهای مختلف با ایران نیازمند مطالعات تطبیقی بوده و خارج از حوصله‌ی بحث است؛ اما می‌توان گفت معلمی همچون سایر حرفه‌ها دارای یک سری فعالیت‌های مشترک و همچنین یک سری فعالیت‌های خاص و وابسته به ویژگی‌های موقعیت و بوم تدریس است. در این میان تدریس به‌مثابه یک فعالیت محوری، - بدون توجه به چگونگی انجام آن - یک فعالیت عمومی و مشترک است و کلیه معلمان در نظام‌های آموزشی مختلف آن را اجرا می‌کنند. حال بر اساس آنچه مورد اشاره قرار گرفت می‌توان گفت این فعالیت عمومی و مشترک در برنامه‌های درسی کارورزی کشورهای مختلف جهان مورد توجه قرار گرفته است و آن‌قدر اهمیت دارد که در هر دو کارورزی ۱ و ۲ برنامه درسی فنلاند پیش‌بینی شده است؛ به همین سبب در نظام آموزشی تربیت‌معلم ایران که بخش مهم آن توسط دانشگاه فرهنگیان انجام می‌پذیرد، ۴ دوره کارورزی پیش‌بینی شده است. کارورزی ۱ بر مشاهده تأملی و روایت پژوهی، کارورزی ۲ بر طراحی و اجرای فعالیت‌های یادگیری و همچنین اقدام پژوهی، کارورزی ۳ بر تدوین و اجرای طرح یادگیری و همچنین کنش پژوهی و بالاخره کارورزی ۴ بر طراحی واحد یادگیری و درس پژوهی تمرکز دارد. بدین ترتیب تدریس در دوره‌های کارورزی به‌عنوان یکی از فعالیت‌ها، در کارورزی ۲، ۳ و ۴ در قالب تدریس به گروه‌های کوچک تا تدریس به کل کلاس پیش‌بینی شده است (شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی، ۲۰۲۰). حمزه‌لو (۲۰۲۴) در مطالعه‌ای بیان می‌کند یکی از راهکارهای مؤثر برای بهبود مهارت‌های تدریس، استفاده مفید و سازنده از دوره‌های کارورزی است. نظر به اینکه انجام تدریس در دوره کارورزی مستلزم برنامه‌ریزی قبل از تدریس است و معمولاً حاصل برنامه‌ریزی قبل از تدریس در قالب طرح یادگیری یا طرح درسی ارائه می‌گردد؛ این نوشتار به دنبال آن بوده که بر مدل یا فرم طرح یادگیری مدنظر دانشگاه فرهنگیان در کارورزی، متمرکز و چرایی چیرستی و چگونگی آن را تشریح نماید. اینکه چنین تشریحی چه ضرورتی دارد و چرا می‌تواند به‌عنوان مسئله طرح گردد؟ در پاسخ می‌توان گفت حضور ده‌ها هزار نفر دانشجوی معلمان به‌عنوان کارورز در مدارس و همچنین لزوم مشارکت و همراهی هزاران استاد راهنما و معلم راهنما در کارورزی نیازمند آن است که برنامه درسی کارورزی و فعالیت‌های پیش‌بینی شده آن در بسترهای

گونگون و مجامعی که دانشجومعلم، استاد راهنما، معلم راهنما و سایر شرکای میدان اجرای برنامه درسی کارورزی حضور دارند هرچه بیشتر و بیشتر اشاعه و تحلیل گردد تا به سمت شناخت همگانی و هماهنگی تئوری و عملی در بین آنان حرکت نمود. برای نیل به این مقصود پرسش‌های زیر تنظیم شده تا این نوشتار به دنبال پاسخ آن‌ها باشد.

۱- منطق، هدف و ضرورت تدوین طرح یادگیری در کارورزی چیست؟

۲- چهارچوب طرح یادگیری کارورزی موردنظر دانشگاه فرهنگیان چه مختصاتی داشته و چگونه می‌توان آن را تدوین نمود؟

روش پژوهش

مطالعه‌ی حاضر یک نوع پژوهش کاربردی و از نوع پژوهش‌های توصیفی است که به دنبال توصیف چرایی، چیستی و چگونگی تدوین طرح یادگیری در برنامه درسی کارورزی تربیت‌معلم ایران است تا استادان و دانشجویان بتوانند با مطالعه آن طرح‌های یادگیری مناسبی تدوین و اجرا نمایند. برای نیل به این مقصود پژوهشگران ابتدا از روش مطالعه کتاب‌خوانی برای دستیابی به اطلاعات مکتوب، همچنین از مصاحبه هدفمند و نیمه ساختاریافته با سه نفر از اعضای تیم برنامه‌ریزی درسی کارورزی که در سال‌های آغازین (۹۳ تا ۹۵) اجرای کارورزی جدید در دانشگاه فرهنگیان نقش داشتند استفاده نموده‌اند تا اطلاعات غنی و در حد اشباع به دست آید؛ سپس با روش جستار نظرورانه^۱ که یک روش پژوهش کیفی است و پژوهشگر می‌تواند با خواندن آثار و منابع و همچنین کسب تجربه در زمینه موضوع پژوهش، جستارپردازی کند (شورت^۲، ۲۰۰۸:۳۳). در اینجا نیز پژوهشگران با مطالعه منابع مربوطه و همچنین مصاحبه اطلاعات لازم را کسب، سپس با توجه به تجربه‌ی خود در تدریس دروسی مانند روش‌های تدریس، طراحی آموزشی، طراحی واحد یادگیری و کارورزی جستارپردازی نموده و جمع‌بندی خود را ارائه کرده‌اند. برای تأیید پذیری یافته‌ها از راهبرد مرور همکاران^۳ استفاده شده است بدین‌صورت که پژوهشگران نتیجه جمع‌بندی و جستار را در اختیار گروه کانونی مدرسان کشوری درس کارورزی در دانشگاه فرهنگیان قرار داده و مطابق بازخوردهای آنان اصلاحات لازم انجام گرفته است.

یافته‌های پژوهش

سؤال اول) منطق، هدف و ضرورت تدوین طرح یادگیری در کارورزی چیست؟

با مروری بر منطق، پیامدهای یادگیری، محتوا و فرایند کنش پژوهی موردنظر سرفصل کارورزی^۳ (شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی، ۲۰۲۰)، می‌توان گفت تدوین، اجرا و ارزیابی طرح یادگیری، فعالیت کلیدی در کارورزی^۳ به شمار می‌رود. نظر به اینکه تحقق اهداف تربیتی و برنامه‌های درسی مستلزم پدید آمدن یادگیری در وجود یادگیرندگان است طرح یادگیری به دنبال آن است فرصت و بستر پدید آمدن چنین یادگیری را فراهم سازد. ممکن است این سؤال پیش بیاید که چرا از اصطلاح مر سوم طرح درس استفاده نشده و طرح یادگیری بکار رفته است؟ به صورت خیلی مختصر می‌توان گفت طرح درس یا طرح آموزشی بیشتر در دیدگاه سنتی آموزش‌گرایی^۴ مر سوم است. در دیدگاه آموزش‌گرایی، دستورالعمل‌هایی توسط معلم، نویسندگان کتاب‌های

1. Speculative Essay

2. Short

3. Peer Review

4. Instructionism

درسی یا متخصصان رشته‌های علمی برای آموزش محتوا پیش‌بینی می‌شود تا مجموعه‌ای از حقایق و روش‌هایی برای چگونگی حل مسائل را به ذهن دانش‌آموزان وارد کنند و موفقیت مدارس را با آزمون تعیین می‌کنند. آموزش‌گرایی منجر به نوعی یادگیری می‌شود که استفاده از آن در بافت و خارج از کلاس بسیار دشوار است. این در حالی است که دانش‌آموزان نیاز دارند دانش یکپارچه و قابل‌استفاده در موقعیت‌ها و بافت‌های واقعی یاد بگیرند نه مجموعه‌ای از حقایق تقسیم‌بندی شده و خارج از بافت و موقعیت زدایی شده که در آموزش‌گرایی تأکید می‌شود. چنین امری مستلزم آن است که مدارس و معلمان وظیفه خلق محیط‌های یادگیری مبتنی بر ویژگی‌هایی را بر عهده گیرند که تحقیقات علوم یادگیری آن‌ها را شناسایی کرده است و موجب می‌شود دانش‌آموزان حقایق، روش‌ها و مهارت‌ها را مبتنی بر تجارب قبلی خودشان، به‌طور عمیق و مفهومی یاد بگیرند و همچنین بر یادگیری خود تأمل کرده و آن را در قالب‌های بیانی مختلف مانند گفتگو، گزارش، مقاله، نقشه مفهومی، قالب‌های هنری و غیره بیان نمایند (سوپر، ۲۰۱۸). البته این عبارات بدین معنا نیست که با نگاه صفر و یک و دو/آلیستی، آموزش‌گرایی و ارائه‌ی مستقیم معلم هیچ مزیتی ندارد؛ بلکه مطابق آنچه سوپر بیان کرده رسیدن به یادگیری عمیق و مفهومی نیازمند پیش‌بینی و اجرای فرصت‌های یادگیری است که فعالیت دانش‌آموزان، کانون و مرکز ثقل آن فرصت‌ها را تشکیل می‌دهد.

بر اساس آنچه گفته شد در تدوین طرح درس اغلب فعالیت و نقش معلم بیشتر از یادگیرنده مدنظر قرار می‌گیرد؛ حال آنکه طرح یادگیری بیشتر معطوف به فعالیت یادگیرنده است و از آموزش‌های معمول و مستقیم فاصله می‌گیرد. در طرح یادگیری تأکید بر تدارک فرصت یادگیری برای کمک به دانش‌آموزان است و عاملیت اصلی یادگیری را دانش‌آموز بر عهده دارد. نکته دیگر اینکه طرح یادگیری یک طرح بسته و محدود به یک جلسه کلاس درس نیست و ممکن است بیش از یک جلسه زمان ببرد. باین حال از آنجا که در کارورزی ۳، بیشتر کارورزان طرح یادگیری را برای یک جلسه کلاس درس تدارک می‌بینند توضیحات مرتبط با فرم طرح یادگیری که در ادامه آمده است بر اساس یک جلسه‌ای بودن تنظیم شده است؛ لیکن اگر کارورز یا معلمی، طرح یادگیری را برای بیش از یک جلسه تدارک ببیند مسئله‌ای ندارد؛ آنچه مهم است پیش‌بینی فرصت‌های یادگیری با رویکرد یادگیرنده محوری و عاملیت دانش‌آموز در یادگیری خودش، در هنگام تدوین و اجرای طرح یادگیری است.

سؤال دوم) چهارچوب طرح یادگیری کارورزی موردنظر دانشگاه فرهنگیان چه مختصات داشته و چگونه می‌توان آن را تدوین نمود؟

تدوین طرح یادگیری نیازمند پیش‌بینی عناصر و چیرستی آن عناصر در طرح است بر این اساس در کارورزی ۳، طرح یادگیری و عناصر آن در قالب فرم ج پیش‌بینی شده است از این رو در ادامه با توضیحات اجمالی به این فرم (جدول ۱) پرداخته شده است.

جدول ۱: تشریح چگونگی تدوین هر یک از عناصر طرح یادگیری در کارورزی دانشگاه فرهنگیان

مراحل یادگیری	شرح تکالیف یادگیری / تکالیف عملکردی به تفکیک مراحل	محدوده زمانی	مواد / منابع یادگیری
برقراری ارتباط	تشریح چستی و چگونگی اجرای فعالیت‌های مقدماتی تدریس شامل برقراری ارتباط عاطفی بین معلم و شاگردان، حضور و غیاب، ارزشیابی رفتار ورودی با تمرکز بر فراخواندن تجارب زندگی پیشین دانش آموزان و یادگیری‌های قبلی مرتبط با درس جدید تا مشخص شدن ابهامات، نادانسته‌ها و به وجود آمدن حس کنجکاوی برای یادگیری‌های جدید		
فرایند هدایت و بازخورد	این قسمت شامل دو قسمت فرعی است قسمت اول مربوط به فرایند هدایت است بدین منظور تدوین‌کننده طرح یادگیری (در اینجا کارورز) نحوه هدایت دانش‌آموزان و اجرای فرصت‌های یادگیری پیش‌بینی‌شده را به صورت سناریو پیش‌بینی و توضیح می‌دهد. قسمت فرعی دوم مربوط به بازخورد است. همان‌طور که در چرخه کنش پژوهی بررسی طرح یادگیری از سوی استاد راهنما و همچنین معلم راهنما پیش‌بینی‌شده است کارورز بازخوردهایی که استاد و معلم راهنما قبل از اجرا به طرح یادگیری تدوین‌شده می‌دهند ذکر می‌کند البته ممکن است همکلاسان کارورز نیز به طرح یادگیری را ملاحظه و بازخورد دهند در این صورت آن‌ها را هم می‌توان در اینجا آورد. نظر به رویکرد تأملی، بازخوردهای دریافتی کارورز از همکلاسی‌ها، معلم و استاد راهنما در زمان‌های حین و بعد اجرا نیز توسط کارورز نوشته می‌شود. توصیه می‌شود ثبت این بازخوردها به تفکیک افراد و زمان دریافت بازخورد (قبل، حین، بعد) نوشته شود تا مقایسه آن‌ها و تأمل بر آن‌ها جهت انجام بخش تحلیل و تفسیر تسهیل گردد.		
تحلیل و تفسیر	این قسمت می‌تواند در دو زمان تکمیل گردد: نخست قبل از اجرا: منطق، چرایی و مبانی نظری فعالیت‌های پیش‌بینی‌شده توضیح داده شود؛ دوم بعد از پایان اجرای کل طرح یادگیری: نتیجه‌ی تأملات، تحلیل و تفسیر کارورز بر روی آنچه در هنگام اجرای مرحله بالا رخ داده و به دست آمده نوشته می‌شود.		
تجربه کردن	فراهم ساختن فرصت یادگیری که در آن دانش‌آموزان به کاوش، اکتشاف و خلق یا تولید می‌پردازند (CORD، ۱۹۹۹؛ اوتامی ^۱ و همکاران، ۲۰۱۶)، به عبارت دیگر فرصت‌های یادگیری موضوعات جدید با رویکرد یادگیرنده محوری پیش‌بینی می‌شود تا دانش‌آموزان با فعالیت و راهنمایی معلم یادگیری خود را شکل دهند.		
فرایند هدایت و بازخورد	در بالا شرح داده شده است.		
تحلیل و تفسیر	در بالا شرح داده شده است.		

<p>در این مرحله دانش‌آموزان فعالیت‌هایی که مستلزم به‌کارگیری آنچه در مرحله قبلی یاد گرفته‌اند را انجام می‌دهند. برای مثال انجام فعالیت‌هایی مانند انجام یک مهارت، حل مسئله، تمرین، پاسخ به سؤالات و غیره؛</p>	<p>به کار بستن</p>
<p>در بالا شرح داده شده است.</p>	<p>فرایند هدایت و بازخورد</p>
<p>در بالا شرح داده شده است.</p>	<p>تحلیل و تفسیر</p>
<p>در این مرحله دانش‌آموزان از طریق اشتراک‌گذاری، پاسخ‌دهی به یکدیگر باهم همکاری می‌کنند (همان منبع) به همین منظور شرایطی فراهم می‌شود که دانش‌آموزان با یکدیگر در مورد آنچه آموخته‌اند تبادل نظر نمایند یا فعالیتی را انجام دهند برای مثال مقایسه پاسخ‌ها یا نتیجه تکمیل یک فعالیت در کتاب با همدیگر، بیان آموخته‌های خود به همدیگر و غیره</p>	<p>به اشتراک گذاشتن</p>
<p>در بالا شرح داده شده است.</p>	<p>فرایند هدایت و بازخورد</p>
<p>در بالا شرح داده شده است.</p>	<p>تحلیل و تفسیر</p>
<p>آنچه در این مرحله یا گام موردنیاز است انتقال یادگیری به موقعیت‌های تازه است که بتوانند در آن موقعیت‌ها، تجربه‌ای از کاربرد آنچه آموخته‌اند به دست آورند (همان منبع) بدیهی است هر چه این موقعیت‌ها واقعی باشد این گام را بهتر پوشش می‌دهد مانند دانش‌آموزی که آموخته‌ی یک تکنیک رشته ورزشی را در میدان مسابقه به کار می‌گیرد؛ اما از آنجا که فراهم ساختن موقعیت‌های واقعی در تمام دروس و همچنین موقعیت تدریس کارورز دشوار است کارورز یا معلم برای این گام می‌تواند از موقعیت‌های شبیه‌سازی‌شده و بهره‌گیرد (منطق برنامه درسی کارورزی ۳). برای مثال در یک موقعیت شبیه‌سازی‌شده فردی در مقام یک کارشناس تلویزیونی بر اساس آنچه آموخته، رخدادی را تحلیل می‌نماید یا در موضوع یک مهارت، رفتار اجتماعی یا اخلاقی، دانش‌آموزان با ایفای نقش نحوه انجام آن را به نمایش می‌گذارند. نکته مهم این است که موقعیت‌های شبیه‌سازی‌شده باید تازه بوده و در سطحی بالاتر از آنچه احیاناً در مراحل قبلی تجربه کرده باشد.</p>	<p>انتقال به موقعیت جدید</p>
<p>در بالا شرح داده شده است.</p>	<p>فرایند هدایت و بازخورد</p>
<p>در بالا شرح داده شده است.</p>	<p>تحلیل و تفسیر</p>
<p>در این قسمت کارورز یا معلم تدوین‌کننده‌ی طرح، راهبردها و ابزارهایی برای ارزشیابی یادگیری‌های دانش‌آموزان پیش‌بینی می‌نماید. به‌عنوان نکته قابل‌ذکر در اینجا می‌توان گفت ممکن است فعالیت‌ها و فرصت‌های پیش‌بینی‌شده در برخی مراحل بالا ممکن است این قسمت را پوشش دهد و معلم بتواند یادگیری دانش‌آموزان را ارزیابی نماید. مهم این است که بستری فراهم شود میزان تحقق پیامدهای یادگیری پیش‌بینی‌شده موردبررسی و ارزیابی قرار گیرد.</p>	<p>سنجش آموخته‌ها</p>
<p>در بالا شرح داده شده است.</p>	<p>فرایند هدایت و بازخورد</p>
<p>در بالا شرح داده شده است.</p>	<p>تحلیل و تفسیر</p>
<p>منظور از تکالیف عملکردی تکالیفی هستند که دانش‌آموزان از طریق آن یادگیری‌های خود را به کار گرفته و به نمایش می‌گذارند تناسب تکالیف عملکردی با پیامدهای یادگیری یکی از اصول پیش‌بینی این نوع تکالیف است. همچنین ممکن است آنچه در مرحله انتقال به موقعیت جدید مبنی بر کاربرد یادگیری‌ها در موقعیت‌های واقعی خارج از کلاس درس و گزارش آن پیش‌بینی‌شده به‌عنوان تکالیف عملکردی مدنظر قرار گیرد.</p>	<p>تکالیف عملکردی</p>

لازم به ذکر است توضیحات اجمالی بر اساس نتایج مطالعه منابع و همچنین مصاحبه با برخی از اعضای تیم طراحی فرم مربوطه که در سال‌های آغازین اجرای کارورزی در دانشگاه فرهنگیان بسیار کوشیده‌اند ارائه شده است. نکته دیگر اینکه نظر به تفاوت‌های ماهیت محتوای رشته‌های علمی گوناگون سایر عوامل موقعیتی ارائه توضیحاتی که همه مقتضیات موقعیت‌های مختلف و ویژگی‌های رشته‌های گوناگون علمی را دربر بگیرد بسیار دشوار است لذا در اینجا نقش استاد راهنما و معلم راهنما برای تکمیل توضیحات و هدایت دانشجومعلمان در تدوین طرح یادگیری حداقل مبتنی بر دو اصل زیر ضروری است:

۱- رعایت رویکرد یادگیرنده محوری: بر اساس آنچه در بالا شرح داده شده است تدوین و اجرای طرح یادگیری مبتنی بر فعالیت و عاملیت نقش دانش‌آموز در یادگیری محتوا و تحقق پیامدهای یادگیری صورت می‌پذیرد و این اصل در مراحل یادگیری، فرایند هدایت و همچنین پیش‌بینی مواد و منابع یادگیری در قالب فرم (ج) قابل پیاده‌سازی است. جهت رعایت این اصل، مراحل یادگیری مدنظر در مدل طرح یادگیری کارورزی بر اساس راهبرد آموزشی^۱ REACT شامل موارد زیر است:

الف) برقراری ارتباط؛

ب) تجربه کردن؛

ج) به کار بستن؛

د) به اشتراک گذاشتن؛

ه) انتقال به موقعیت جدید (CORD، ۱۹۹۹؛ اوتامی و همکاران، ۲۰۱۶).

همان‌طور که در جدول یک آمده است این مراحل به همراه سنجش آموخته‌ها مراحل یادگیری در فرم طرح یادگیری مدنظر کارورزی را تشکیل می‌دهند یعنی زمانی که دانشجومعلم در کارورزی ۳ یا ۴ به دنبال انجام فعالیت تدریس است تدریس را در قالب این مراحل پیش‌بینی و اجرا می‌نماید.

۲- رعایت رویکرد فکورانه: بر اساس آنچه در منطق برنامه درسی کارورزی ۳ آمده، ضروری است دانشجومعلم یا کارورز از طریق ثبت و واکاوی روایت‌ها با طرح پرسش‌های تأملی و پاسخ به آن‌ها بصیرت بیشتری نسبت به اثربخشی طرح یادگیری و هدایت این فرآیند کسب کند و علاوه بر این پاسخ به پرسش‌هایی که در فرآیند تصمیم‌گیری و پس از آن طرح می‌شود زمینه ساز عمل جدید بوده و دانشجو معلم را در فرآیند توسعه حرفه‌ای و بافت و زمینه‌ای که در آن دست به عمل خواهد زد، یاری می‌نماید. به همین سبب ذیل هر کدام از مراحل یادگیری، ۲ ردیف با عنوان **فرایند هدایت و بازخورد و همچنین تحلیل و تفسیر** پیش‌بینی شده است تا بستر رویکرد فکورانه فراهم گردد. نحوه نگارش این دو ردیف در جدول ۱ آمده است که توسط دانش معلم تکمیل سپس در اختیار استاد راهنما قرار می‌گیرد تا بازخوردهای لازم را به دانشجو ارائه و اصلاحات لازم انجام پذیرد.

هدف از عمل فکورانه دانشجو معلم؛ بهسازی عمل، ارتقاء درک و فهم و اصلاح عملکرد حرفه‌ای او در موقعیتی است که در آن دست به عمل زده است.

1. Relating, Experiencing, Applying, Cooperating, Transferring.

بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه به دنبال تبیینی بر چرایی چిستی و چگونگی تدوین طرح یادگیری با مدل موردنظر کارورزی دانشگاه فرهنگیان بوده است. در این راستا ابتدا منطق و چرایی طرح یادگیری مورد اشاره قرار گرفت سپس چيستی و چگونگی تدوین و تنظیم مدل طرح یادگیری، به تفکیک قسمت‌های مختلف آن تشریح شد. مدل طرح یادگیری مورد اشاره، به دنبال تدوین یک طرح یادگیری با رویکرد یادگیرنده محوری و همچنین رویکرد فکورانه است که اولی به جهت گیری تصمیمات مربوط به فرایند یادگیری دانش‌آموزان و دومی به جهت گیری تحقق شایستگی‌های معلمی در کارورزان مربوط است. در این راستا برای رویکرد یادگیرنده محوری از راهبرد ۵ گام React و جهت رویکرد فکورانه قسمت‌هایی برای دریافت بازخوردها، پیش‌بینی‌ها، تحلیل و تفسیر فعالیت‌ها و اتفاقات فرایند اجرا پیش‌بینی شده است. بررسی یافته‌ها مطابق جدول یک نشان داد در برقراری ارتباط بیشترین تمرکز بر مرتبط سازی موضوع تدریس به موقعیت‌های زندگی است تا انگیزه لازم در یادگیرندگان برای یادگیری فراهم آید مرحله تجربه کردن به مواجهه یادگیرنده با موضوع درس جدید می‌پردازد و آن‌گونه که در این مدل مطرح است این مواجهه با درس جدید باید بیشتر با درگیری و فعالیت یادگیرنده از قبیل کاوش کشف ساختن و غیره همراه گردد. در مرحله به کار بستن یادگیرندگان آنچه را در درس آموخته‌اند در قالب فعالیت‌های همچون پاسخ به سؤالات حل مسئله تمرین و غیره به کار می‌گیرند مرحله به اشتراک گذاشتن با مشارکت همتایان خود در مورد آنچه آموخته شده‌اند فعالیتی انجام می‌دهند. در انتقال به موقعیت جدید کاربرد آموخته‌ها در دنیای واقعی یا شبیه‌سازی شده مدنظر قرار می‌گیرد بالاخره در سنجش آموخته‌ها نحوه بررسی و ارزیابی تحقق اهداف یادگیری پیش‌بینی می‌گردد. با این حال نظر به اینکه این مدل برای تنظیم طرح یادگیری در همه رشته‌های تحصیلی شانزده‌گانه دانشگاه فرهنگیان و همه موضوعات درسی پیش‌بینی شده است و در آن مدل تنها راهبرد آموزشی React موردنظر قرار گرفته است به نظر می‌رسد پیش‌بینی مدل‌های موازی البته با راهبردهای آموزشی و یادگیری فعال که در آن کارورزان بتوانند بر اساس موقعیت آموزشی به تدوین طرح یادگیری مناسب بپردازند و محدود به یک راهبرد یادگیری نشوند ضروری است؛ زیرا در ادبیات تدریس به‌جز راهبرد React، الگوها و روش‌های متنوع تدریس و درعین‌حال با رویکرد یادگیرنده محور وجود دارد که استفاده از آن الگوها در این چهارچوب، مستلزم آن است که کارورز یا معلم استفاده‌کننده، مراحل الگوی موردنظر خود را با مراحل یادگیری React تطبیق سازد، خود این امر نیازمند وقت، دقت و تبحر بیشتر است و بیشتر اوقات از حوصله‌ی تدوین‌کنندگان طرح یادگیری خارج است. این امر موجب می‌گردد الگوهای تدریسی که یافته‌های پژوهشی کارآیی آن‌ها را نیز تأیید کرده‌اند کمتر مورد استفاده قرار گیرند. برای مثال وقتی برای پرورش خلاقیت الگوی بدیعه‌پردازی، برای آموزش مفاهیم الگوهای دریافت مفهوم و استقرایی و برای موضوعات شناختی تحلیلی الگوی 5E وجود دارد مهارت‌یابی دانش‌جو معلم در الگوهای مذکور نیز منطقی و ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به اینکه تنظیم آن الگوها در مدل طرح یادگیری مدنظر کارورزی دانشگاه فرهنگیان (راهبرد React)، مطابق تجربه‌ی نویسندگان مستلزم وقت و انرژی مضاعفی است و مانع به‌کارگیری آن الگوها می‌شود از این‌رو پیشنهاد می‌گردد دانشگاه فرهنگیان به دنبال ارائه مدل طرح یادگیری قابل استفاده برای همه‌ی رشته‌ها و با چهارچوب باز و انعطاف‌پذیر باشد که کارورزان بتوانند با الگوهای تدریس دیگری به‌جز React نیز به تدوین طرح‌های یادگیری بپردازند.

مشارکت نویسندگان

نویسنده اول در تنظیم و تدوین مسئله و مقاله (۵۵ درصد)، نویسندگان دوم (۱۵ درصد) و سوم (۱۵ درصد) در گردآوری داده‌ها و نویسنده چهارم (۱۵ درصد) در ویرایش علمی و بازنگری و غنای مقاله مشارکت نموده‌اند.

تشکر و قدردانی

مشارکت اعضای تیم اسبق برنامه‌ریزی درسی کارورزی دانشگاه فرهنگیان و همچنین مدرسان کشوری کارورزی تقدیر می‌گردد.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

منابع

- Ababaf Zohreh, Farastkhah Maghsood, Ghodousi Faezeh (2019) Teacher Competencies from the Perspective of Educational Activists: Commonalities and Differences. *Quarterly Journal of Education and Training*. 2019; 36 (1), 83-106. Doi: 20.1001.1.10174133.1399.36.1.4.8 [In Persian].
- Ahmadi, Ameneh and Musapour, Nematollah (2017). *The Macro-Architecture of Teacher Training Curriculum*. Tehran: Farhangian University [In Persian].
- CORD (1999). *Teaching Science Contextually*, CORD Communications, Inc., Waco, Texas, USA
- HamzehLo, Zohreh. (2024). representing the lived experiences of interns and teachers: Challenges and solutions for discipleship during the internship period. *Teaching Experiences and Internship Studies*, 2(1), 3-16 [In Persian].
- Higher Education Planning Council (2020). *Curriculum for Elementary Education*. Tehran: Farhangian University [In Persian].
- Maleki, Hassan (2016). *Curriculum Planning (Practical Guide)*. Tehran: Payam Andisheh Publications [In Persian].
- Maleki, Sughri; Ahmadi, Gholam Ali; Mehrmohammadi, Mahmoud and Imamjoomeh, Mohammad Reza (2020). Evaluation of Farhangian University Internship Program from the Perspective of Global Experiences. *Quarterly Journal of Theory and Practice in Curriculum*, 8(15), 383-424 [In Persian].
- Malekzadeh, Atiyeh and Kazemi, Somayeh (2023). Comparative Study of Internship Course at Farhangian University (Iran) and Finnish Teacher Training Centers. *Quarterly Journal of Research in Curriculum Planning*, 3(2). 138-152. doi: 10.48310/jcdr.2024.16021.1093 [In Persian].
- Michos, K., Cantieni, A., Schmid, R., Müller, L., & Petko, D. (2022). Examining the relationship between internship experiences, teaching enthusiasm, and teacher self-efficacy when using a mobile portfolio app. *Teaching and Teacher Education*, 109, 103570. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103570>.
- Naderi, Maryam. (2021). Internship in teacher training in England and Iran. *Teacher Experiences*, 1(4), 11-31 [In Persian].
- National Institute of Education, Singapore (2020). *Teacher Training Internship in Singapore*, translated by Khosrow Nazari and Mohammad Vashghani Farahani. Tehran: Farhangian University Press [In Persian].
- Safarnavdeh, Maryam; Musapour, Nematollah; Azhari, Mahboobeh and Mohammadshafiei, Abdolsaeed (2019). The lived experience of Farhangian University student teachers from the new Iranian teacher training internship program. *Bi-Quarterly Journal of Curriculum Studies in Higher Education*, 10(19), 149-169. Doi: 20.1001.1.25382241.1398.10.19.7.5 [In Persian].
- Sawyer, R. K. (2018). *The Cambridge handbook of the learning sciences*. Cambridge University Press.
- Short, Edmund C. (2008). *Curriculum Studies Methodology*, translated by Mahmoud Mehrmohammadi et al. Tehran: Samat Publications [In Persian].
- Shulman, L.S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Research*, 15(3) 4° 14.
- Sohbatlo, Ali. (2019). Analyzing the role and position of internship courses in upstream documents of Farhangian University. *Teacher Experiences*, 1(2), 53-68 [In Persian].